

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO IN REGIONALNI RAZVOJ

UČNA ENOTA 2

Študenti in učenje

Študenti in učenje

»Kdor opravi delo, opravi učenje.«

T. Doyle, 2011, str. 7

UČNI IZIDI

Na koncu te učne enote bi morali biti zmožni:

- naštetih ključne dejavnike, ki vplivajo na učenje študentov;
- opisati ključne značilnosti koncepta in pristopa aktivnega učenja;
- naštetih nekaj spoznanj znanosti učenja in implikacij za poučevanje.

Najbrž ni učitelja, ki si pri poučevanju svojega predmeta ne bi prizadeval za to, da so njegovi študenti pri uri 'aktivni'. Vprašanje, ki pa si ga morda premalo pogosto zastavljajo je, kaj k aktivnosti študentov prispeva. Za uvod v to učno enoto je zato koristna kratka reflektivna

vaja, ki je sestavni del gradiva za to učno enoto.

TRENUTEK, KO SO BILI ŠTUDENTI AKTIVNI REFLEKTIVNA VAJA

Spomnite se trenutka ali situacije pri poučevanju (kjerkoli in česarkoli), ko ste imeli zares dober občutek, ker so bili so študenti resnično **AKTIVNI** (zavzeti, »pri stvari«). Na kratko napišite (1) kje oziroma v kakšnem kontekstu se je to dogajalo? (2) kaj konkretno se je dogajalo, tj. kaj so študenti počeli in (3) kaj je po vaše najbolj prispevalo k njihovi aktivnosti? Za pisanje lahko uporabite delovni list, ki je sestavni del gradiva za to učno enoto.

ŠTUDENTI IN UČENJE

POJMOVANJA IN PRISTOPI ŠTUDENTOV K UČENJU

Že dolgo vemo, da na učenje in študijsko uspešnost študentov pomembno vplivajo načini, kako študenti pojmujejo učenje. Raziskave, opravljene v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja so pokazale, da obstaja pri študentih paleta različnih in med seboj si nasprotujočih pojmovanj o učenju in procesih učenja, in sicer od najpreprostejših pojmovanj, da gre pri učenju za povečevanje znanja »po koščkih«, učenje na pamet in reproduciranje, do kompleksnejših pojmovanj, ki v ospredje postavljajo razumevanje, spremenjen način gledanja na stvari in, na najvišjem nivoju, spreminjanje (transformacija) kot osebe. Skladno z njihovimi pojmovanji študenti tudi pristopajo k učenju in opravljanju z učenjem (študijem) povezanih nalog.

V osnovi gre za dva različna in med seboj si nasprotujoča pristopa. Glavne značilnosti, površinskega pristopa so težnja po reprodukciji vsebine, pasivno in nekritično sprejemanje idej in informacij, usmerjenost zgolj na zahteve izpita, pomanjkanje ciljev in strategij za učenje ter poudarek na učenju na pamet in rutinskih postopkih,

zaradi česar študent ne zmore prepoznati ključnih načel in vzorcev. Za razliko od tega so za drugi, globinski pristop značilni želja študenta, da bi sam razumel gradivo, aktivna interakcija študenta z vsebino, povezovanje novih idej s predhodnim znanjem in izkušnjami ter uporaba dokazov pri presojanju in sprejemanju zaključkov.

ŠTUDENTI IN UČENJE

VIDEO

Za ilustrativno razlago (na primeru dveh študentov) globinskega in površinskega pristopa študentov k učenju si velja ogledati izobraževalni film z naslovom *Teaching Teaching & Understanding Understanding*, ki sta ga leta 2006 posnela Claus Brabrand and Jacob Andersen z Univerze v Aarhusu na Danskem, in je dostopen na <https://www.youtube.com/watch?v=iMZA80XpP6Y>.

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

Pomislite na čas, ko ste bili študent(ka)? Kako ste, gledano na splošno, pristopali k svojemu učenju oziroma študiju. Ali je šlo pri vašem učenju bolj ali manj za memoriranje (za potrebe izpita), ali pa ste se učili, ker vas je snov zanimala in ste jo želeli razumeti? Ali pa ste uporabljali oba zgoraj omenjena pristopa, odvisno od zahtev predmeta oziroma učitelja? Če slednje, kakšen je bil učinek uporabe enega ali drugega pristopa za vaše učenje in študijsko uspešnost?

ŠTUDENTI IN UČENJE

Kot ugotavljajo raziskave, lahko večina študentov pri svojem učenju zavzema tako globinski kot površinski pristop, izbira pa je v največji meri odvisna od zahtev predmeta in nalog, ki jih morajo pri predmetu opravljati študenti. Tak pristop študentov k učenju poznamo tudi kot *strateški pristop* (Entwistle, 1987), ki izhaja iz namena študenta, da bi dobil najboljše možne ocene ter vključuje uporabo strategij, kot so organizacija in učinkovita uporaba časa in truda, vloženega v učenje (študij), ustvarjanje pravih pogojev in gradiv, spremljanje učinkovitosti ipd.

Glavni razlogi za površinski pristop študentov k učenju so že dolgo znani: velika študijska obremenitev (preveč gradiva, literature), način poučevanja, ki spodbuja memoriranje, izpitni sistem, ki spodbuja memoriranje in reprodukcijo, slabo ali nikakršno povratno informiranje idr. Učitelji pa najbolje spodbujajo globinski pristop tako, da: pripravljajo učne aktivnosti in naloge, ki od študentov zahtevajo, da se angažirajo z vsebino (učno snovjo), povezujejo novo snov s tem, kar študenti (o tem) že vedo, se osredotočajo na ključne koncepte in jim

namenijo dovolj časa, izvajajo teste/izpite, ki zahtevajo višje ravni mišljenja idr. Kot sta že pred več kot tremi desetletji zapisala Chickering & Gamson, 1987):

Učenje ni šport za gledalce. Študenti se ne naučijo veliko, če zgolj sedijo v predavalnicah in poslušajo učitelje, memorirajo vnaprej pripravljene naloge in bruhajo odgovore. O tem, kar se učijo, se morajo pogovarjati, o tem pisati, to povezovati s preteklimi izkušnjami in uporabljati v vsakdanjem življenju. To, kar se učijo, mora postati del njih samih.

ŠTUDENTI IN UČENJE

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

V luči zgornjih ugotovitev razmišljajte o pristopih vaših študentov k učenju. Razmišljajte tudi o tem, katerega od pristopov vaših študentov k učenju s svojim načinom poučevanja in preverjanja ter ocenjevanja znanja spodbujate sami.

Poleg pojmovanj in pristopov študentov k učenju obstajajo še mnogi drugi dejavniki, ki vplivajo na učenje in študijsko uspešnost študentov, npr. fiziološki (zdravje, prehrana, telesni razvoj), psihološki (umske zmožnosti, kognitivni stil, osebnostne lastnosti, čustva, interes, motivacija), socialni (družina, ustanova, širše družbeno okolje), prostorski (fizični in psihološki prostor) in nenazadnje, estetski dejavniki (npr. urejenost in privlačnost učilnic, stavbe, ustanove).

Spoznanja o pristopih študentov k učenju, ki izhajajo iz zgoraj omenjenih raziskav so veljavna še danes in so dobila potrditev v empirično podprtih spoznanjih znanostih učenja (nevroznanost, kognitivna

psihologija idr.). Značilnosti 'globinskega učenja' se namreč skoraj v celoti prekrivajo z značilnostmi 'aktivnega učenja', ki danes velja za ključni koncept v sodobnem visokošolskem izobraževanju.

AKTIVNO UČENJE KOT PEDAGOŠKI KONCEPT IN PRISTOP

Opomba: Osnovno gradivo za ta del učne enote predstavljajo poglavja 2.1–2.3 v priročniku *Konceptualne podlage za preučevanje aktivnega učenja in razvoja globalnih kompetenc za 21. stoletje v visokem šolstvu* (ur. Pangrčič & Žmavc, 2023), ki je dostopen na <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/56/63/164-1>.

ŠTUDENTI IN UČENJE

VIDEO

Kratka in kakovostna razlaga koncepta in ideje aktivnega učenja in pristopa k poučevanju za aktivno učenje je dostopna na <https://www.youtube.com/watch?v=xxVxgQJwV7w&t=1>.

Iz literature in sodobne izobraževalne prakse izhajajo naslednje ključne značilnosti aktivnega učenja in implikacije za poučevanje:

- Aktivno učenje v osnovi pomeni vsako učenje, pri katerem so študenti aktivno vključeni v učni proces, kar tipično poteka skozi sodelovanje v aktivnostih in opravljanje nalog, ki so oblikovane tako, da študenti skozi uporabo miselnih veščin višjih ravni gradijo svoje znanje in zmožnosti (kompetence).
- Z dodatkom novega standarda v revidirane *Standarde in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru* (2015) je postalo aktivno in na študenta osredinjeno učenje splošni okvir za

modernizacijo poučevanja in učenja v visokošolskih ustanovah v Evropi.

- Koncept in ideja aktivnega učenja se navezujeta na različne izobraževalne teorije in koncepte, kot so konstruktivistična teorija učenja, transformacijsko učenje, izkustveno učenje, reflektivno učenje, samo-usmerjeno učenje, celostno učenje idr.
- Aktivno učenje vključuje vse od kratkih odzivov na prebrano ali slišano do kompleksnih skupinskih aktivnosti, v katerih študenti uporabijo gradivo predmeta v situacijah »resničnega sveta« in/ali za reševanje novih problemov.
- Aktivno učenje je podprto s spoznanji znanosti o učenju (nevroznanost, kognitivna psihologija, nevro-educacijsko raziskovanje idr.). Učenje je uspešno, če se novo znanje poveže s tem, kar študent (o tem) že ve, če pri študentu vzbuja pozitivna čustva in

ŠTUDENTI IN UČENJE

občutke, če se študent angažira v učne aktivnosti in naloge, če ima študent nekaj nadzora nad svojim učenjem, če poteka v spodbudnem okolju (fizično, psihološko) idr.

- Angažiranost študentov je ključni pogoj za aktivno učenje in pomeni aktivno in zavzeto vključenost študenta v aktivnosti, ki spodbujajo učenje. Učitelji lahko z vzpostavljanjem okolja, ki spodbuja aktivno učenje, ogromno vplivajo na angažiranost študentov.
- Strategije aktivnega učenja vključujejo berila ali kratke naloge pred uro, diskusije v parih ali majhnih skupinah, sodelovalno učenje, problemsko učenje, vrstniško učenje, sprotne teste/kvize, analize video-posnetkov, študije primerov, e-diskusijske forume, izdelavo pojmovnih zemljevidov, scenarije, simulacije, igre vlog idr. (podrobneje o tem v gradivu za učno enoto 4 Visokošolsko predavanje).
- Poučevanje za aktivno učenje se osredotoča na to, kar študenti počno, zakaj to počno in kaj imajo od tega v smislu naučenega oziroma znanja. Je usmerjeno v spreminjanje pojmovnih struktur študentov (konstruktivistični pogled) in se udejanja skozi uporabo

poučevalnih strategij in učnih aktivnosti, ki vodijo k aktivnemu učenju.

- Poučevalne strategije so načini (pristopi, metode), ki jih uporablja učitelj, da bi študente pripravil k ukvarjanju z aktivnostmi, ki vodijo k učenju (zato, da bi dosegli želeni učni cilj oziroma izid). Učne aktivnosti pa so načini uresničevanja poučevalnih strategij, tj. to, kar počno študenti, da bi dosegli želeni učni cilj oziroma izid.
- Oblikovanje poučevalnih strategij in učnih aktivnosti je vzvraten proces, ki se začne z zamišljanjem učnih izkustev (aktivnosti in nalog), ki vodijo k učenju, in se nadaljuje s spraševanjem, kaj moramo storiti, da bi študente pripravili do tega, da doživijo ta učna izkustva (tj. da opravijo te učne aktivnosti in naloge).

ŠTUDENTI IN UČENJE

VIDEO

Za ilustracijo pristopa aktivnega učenja v visokošolski izobraževalni praksi je koristen ogled izobraževalnega videa *Active Learning in an Introductory Physics Classroom*, ki je dostopen na <https://www.youtube.com/watch?v=rhGnM-SuFSM&t=267s>. Video učinkovito ilustrira, kako se lahko strategije aktivnega učenja učinkovito udejanjajo pri poučevanju velikega števila (v tem primeru 250) študentov. Drug primer ilustracije uporabe pristopa aktivnega učenja v visokošolski izobraževalni praksi (tokrat pri poučevanju biologije) je dostopen na <https://www.youtube.com/watch?v=dWjyzT99AWo>.

Udejanjanje aktivnega učenja v visokošolski izobraževalni praksi pa ne poteka brez težav. Iz literature in izobraževalne prakse izhajajo naslednje najpogostejše težave:

- bojazen, da vsebina predmeta ne bo pokrita,
- časovna zahtevnost priprave za poučevanje po načelih aktivnega učenja;
- veliko število študentov v učilnici;
- zadovoljstvo z obstoječim stanjem;
- strah pred izgubo nadzora;
- odpor študentov (še več dela);
- premalo gradiv in opreme za podporo pristopom aktivnega učenja;
- premalo institucionalnih spodbud za poučevanje za aktivno učenje.

ŠTUDENTI IN UČENJE

TRENUTEK ZA REFLEKSIJO

Razmišljajte, kako bi lahko katera od spoznanj o aktivnem učenju uporabili za doseganje aktivnosti študentov pri vašem predmetu. Kaj bi lahko storili takoj in pri čem bi potrebovali podporo in pomoč ustanove? Kje vidite največje težave?

O strategijah za doseganje aktivnega učenja v visokošolski izobraževalni praksi bolj podrobno v naslednjih učnih enotah.

VIRI:

Chickering A. W. & Gamson, Z. F. (1987) Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education. *American Association for Higher Education Bulletin*, 39, 3–7.

Doyle, T. (2011). *Learner-Centered Teaching: Putting the Research on Learning Into Practice*. Sterling, VA: Stylus Publications.

Entwistle, N. J. (1987). *Understanding classroom learning*. London: Hodder and Stoughton.

Marton, F. & R. Säljö, R. (1976). On qualitative differences in learning: outcome and process. *British Journal of Educational Psychology*, 46(1), 4–11.

Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (2005). Evropsko združenje za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu. Helsinki.

Dostopno na: http://www.um.si/kakovost/splosno/Documents/standardi_ENQA.pdf.

PRIPOROČENA LITERATURA

Cvetek, S. (2015). *Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju*. Ljubljana: Buča, 2015 (3. pogl., str. 21–35).

Cvetek, S. (2019). *Na študenta osredinjeno poučevanje: Priročnik za visokošolske učitelje*. Ribniško selo: Akadem (3. pogl., str. 25–32).

UE 2

Trenutek, ko so bili študenti aktivni

REFLEKTIVNA VAJA

V tej vaji boste razmišljali o spremembah, s katerimi se soočate pri opravljanju poklica visokošolskega učitelja. Storite kot sledi.

1. *Delajte sami.* Spomnite se trenutka ali situacije pri poučevanju (kjerkoli in česarkoli), ko ste imeli zares dober občutek, ker so bili so študenti resnično **AKTIVNI** (zavzeti, »pri stvari«). Na kratko napišite (1) kje oz. v kakšnem kontekstu se je to dogajalo? (2) kaj konkretno se je dogajalo, kaj so študenti počeli in (3) kaj je po vaše najbolj prispevalo k njihovi aktivnosti? Bodite čim bolj konkretni.

1. Bil je.....

.....

2. Študenti so.....

.....

3. K aktivnosti študentov je najbolj prispevalo.....

.....

UE 2

Trenutek, ko so bili študenti aktivni

REFLEKTIVNA VAJA

2. *Delajte s svojim(-i) kolegom(-i).* Izmenjajte svoja izkustva in skupaj napišite nekaj stvari, ki po skupnem mnenju najbolj prispevajo k aktivnosti študentov.

K aktivnosti študentov najbolj prispeva, če/ko...

-
-
-
-

UE 2

Trenutek, ko so bili študenti aktivni

REFLEKTIVNA VAJA

-
-
-
-
-
-